

Рецензія

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри бізнесу та управління персоналом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

**Кифяк Вікторії Іванівни на дисертаційне дослідження
Євчук Христина-Ірина Василівна «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання»**

Актуальність дисертаційного дослідження. У сучасних умовах ескалації глобальних екологічних, економічних та соціальних викликів проблема раціонального управління відходами аграрного сектору набуває характеру стратегічного пріоритету, особливо в контексті забезпечення сталого розвитку України. Зважаючи на вагомість сільського господарства у структурі національної економіки, а також на його потенціал як основного джерела екологічних ризиків, дослідження інноваційних механізмів управління відходами в цьому секторі є не лише актуальним, але й критично необхідним. Запропонована концепція стратегічних пріоритетів управління відходами сільськогосподарської діяльності є комплексною й системною, що базується на інтеграції теорії сталого розвитку з практиками «зеленої економіки», біоенергетики та рециклінгу.

Неефективне управління аграрними відходами створює ризики для екологічної безпеки, зокрема, погіршення якості ґрунтів, води та повітря, а також втрати ресурсного потенціалу, що негативно впливає на конкурентоспроможність українських виробників на європейських ринках. Розробка дієвого організаційного механізму управління відходами сприятиме підвищенню ефективності аграрного виробництва, зниженню екологічного навантаження та впровадженню інноваційних технологій, орієнтованих на циркулярну економіку. У таких умовах дослідження дозволяє вирішити не лише прикладні завдання галузі, але й забезпечити більш гармонійний перехід до еколого-економічного зростання, що відповідає європейським цінностям сталого розвитку.

Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі економічної теорії, менеджменту та адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та відповідає темі «Управління розвитком мікро- та

макроекономічних систем в умовах нестабільності»(№ державної реєстрації 0120U105323).

Тему дисертації затверджено рішенням Науково-технічної ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформованих у дисертації. Наукове обґрунтування концепції реалізується через міждисциплінарний підхід, який передбачає взаємодію соціо-еколого-економічних компонентів, що відображається в логічній та збалансованій структурі дисертаційного дослідження, яка відповідає поставленим завданням. Аналіз наукових публікацій та матеріалів науково-практичних конференцій, підготовлених Євчук Христиною-Іриною, дозволяє зробити висновок, що вона ґрунтовно дослідила компоненти механізму управління відходами аграрного сектору. Основні положення дисертації, що виносяться на публічний захист, повністю відображені в її публікаціях.

Наукова новизна дослідження полягає у системному підході до управління відходами сільськогосподарської діяльності, який інтегрує теоретичні концепції сталого розвитку та практичні механізми їх реалізації. Запропонована концепція враховує комплексність взаємопов'язаних інструментів, що дозволяє ефективно вирішувати проблеми управління відходами, зокрема шляхом мультифункціонального впливу сільського господарства на соціо-еколого-економічні системи. А також у вдосконаленні понятійного апарату, що дозволяє уточнити дефініції фундаментальних понять, таких як «управління відходами сільського господарства» та «парадигма ефективності управління», що забезпечує формування нової фактологічної бази економічної науки, орієнтованої на вирішення комплексних екологічних і соціальних викликів.

Додаткової вагомості дослідженню надає його інноваційний підхід до побудови моделей функціонування системи управління відходами сільського господарства. Запропонована модель включає не лише традиційні аспекти поводження з твердими і рідкими відходами, але й враховує їхню взаємодію з екосистемами, а також вплив на різні рівні соціально-економічних відносин. Таким чином, сформовано багатовимірну систему аналізу, яка враховує специфіку різних типів аграрної діяльності та забезпечує гнучкість у прийнятті управлінських рішень.

Відзначимо, що значущим елементом дослідження є розробка інституціональних механізмів управління відходами, що орієнтовані на

забезпечення стійкої взаємодії між державними органами, місцевими громадами, бізнесом і громадянами. Запропонована концепція включає адаптацію сучасних міжнародних практик, зокрема, таких як система PAYT («плати за те, що викидаєш»), що дозволяє посилити економічні стимули до мінімізації утворення відходів. Водночас використання інноваційних методів маркетингу у сфері сортування та переробки відходів підвищує обізнаність населення і формує етико-екологічну культуру.

У контексті українських реалій, дисертація пропонує багаторівневий підхід до вирішення проблем управління відходами аграрного сектора, зокрема шляхом врахування регіональної специфіки та нерівномірності розвитку інфраструктури. Значною практичною цінністю є методологічна розробка оцінювання внеску аграрного сектора до структури ВВП регіонів, що дозволяє ідентифікувати найбільш проблемні локації з точки зору утворення відходів. Визначення основних типів відходів у розрізі областей сприяє формуванню цільових заходів із мінімізації їх негативного впливу на навколишнє середовище.

Особливе значення має адаптація іноземного досвіду управління відходами аграрного сектора до українських умов, що включає використання податкових важелів і стимулювання інноваційних технологій утилізації. Інституціональні механізми, запропоновані у дослідженні, дозволяють систематизувати управлінські процеси і створюють умови для інтеграції інструментів фінансової, правової та організаційної підтримки у рамках державної політики.

Результати проведеного дослідження мають широкий спектр практичного застосування, що зумовлено їх багатовимірною спрямованістю та акцентом на інноваційність. Зокрема:

1. Розроблені концептуальні підходи до управління відходами можуть бути інтегровані в державну політику, зокрема в сільськогосподарському секторі, для формулювання нормативно-правових актів, які оптимізують інституційно-правові механізми управління відходами.

2. Запропоновані моделі управління відходами мають практичне значення для місцевих органів влади, сприяючи організації збору, сортування, переробки та утилізації відходів, а також плануванню інфраструктури та створенню кластерів циркулярної економіки.

3. Методологічні підходи можуть бути використані дослідницькими інститутами для аналізу ефективності управління відходами і розробки нових

технологічних рішень, що базуються на систематизації факторів впливу сільськогосподарських відходів на економіку та екологію.

4. Результати дослідження є актуальними для залучення міжнародних інвестицій і грантів, сприяючи створенню партнерств з міжнародними організаціями (FAO, UNEP) та інтеграції України у глобальні програми сталого розвитку.

5. Результати дослідження можуть бути інтегровані до навчальних програм і тренінгів для фахівців з управління відходами та аграрної економіки, сприяючи трансферу інновацій та розширенню професійних знань.

Узагальнюючи, результати дослідження формують системну основу для побудови ефективної багаторівневої системи управління відходами, орієнтованої на мінімізацію екологічних ризиків та підвищення економічної ефективності аграрного сектора України в умовах сучасних викликів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств і формуванню екологічно відповідального суспільства.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Попри позитивну оцінку рівня підготовки дисертації та наукової новизни результатів дослідження Євчук Христини-Ірини, варто виокремити низку спірних аспектів, що потребують обговорення під час публічного захисту.

У пункті 2.1 дослідження дискусійним залишається питання, чи можливо уникнути негативних наслідків (економічних, соціальних) для дрібних фермерських господарств, якщо новітні екологічні технології потребують значних інвестицій і змін у структурі виробництва?

У пункті 3.1 доцільно розкрити інституційні передумови та імплементації досвіду різних країн механізму управління відходами в Україні.

У роботі доцільно чітко окреслити співвідношення між аграрним сектором та сільським господарством, наголошуючи на їхніх взаємозв'язках та відмінностях у механізмі управління відходами.

Запитання та зауваження мають уточнюючий та рекомендаційний характер, не ставлять під сумнів наукові досягнення дисертації Євчук Христини-Ірини та не змінюють загальної позитивної оцінки дослідження.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Актуальність дисертаційної роботи Євчук Христини-Ірини не викликає сумнівів, адже тема дослідження гармонійно інтегрується в сучасний науковий і практичний дискурс. Проведений аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про

відсутність порушень академічної доброчесності, що демонструє високий рівень відповідальності здобувача до вимог сучасної наукової етики.

Основні положення та висновки, сформульовані у дослідженні, вирізняються науковою новизною, чіткістю викладу та глибиною обґрунтування, що підкреслює значущість виконаної роботи як у теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам МОН України. Дисертація та наукові публікації автора відображають ґрунтовний підхід до виконання поставлених завдань, підтверджуючи високий рівень володіння методологією наукового дослідження та здатність оперувати складними міждисциплінарними категоріями. Зміст роботи повністю відповідає стандартам, що висуваються до досліджень такого рівня, що дає підстави вважати її важливим внеском у розвиток наукової думки в досліджуваній галузі.

Дисертаційна робота Євчук Христини-Ірини Василівни на тему «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (05 – Соціальні та поведінкові науки) за її актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблеми, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка – Євчук Христина-Ірина заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри бізнесу та управління персоналом

Чернівецького національного університету

імені Юрія Фельковича

Підпис *Вікторія КИФЯК*
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Фельковича
Литовська Н.В.
"13" січня 2025

Вікторія КИФЯК